

RĪGA

DAŽĀDAS KULTŪRAS – SALIEDĒTA KLASE

**Metodiskais materiāls
klašu audzinātājiem projektā**

“Atbalsts pedagogiem jauniebraucēju skolēnu iekļaušanai”

(Nr. AIC-22-41-lī)

Projekts tiek līdzfinansēts Rīgas pilsētas
Sabiedrības integrācijas programmas ietvaros

Rīga

2022

Saturs

PAR PROJEKTU "ATBALSTS PEDAGOGIEM JAUNIEBRAUCĒJU SKOLĒNU IEKĻAUŠANAI"	3
KĀPĒC ŠĀDS PROJEKTS?	5
AKTIVITĀTES DARBAM KLASĒ	7
IEPAŽĪSIMIES!	8
"SNIEGA KAUJA"	9
"ES ARĪ!"	10
ES ESMU PATEICĪGS	11
VAI TEV PATĪK?	12
AR SMAIDU PAR ATŠKIRĪGO	13
DISKUSIJA: MANS VIEDOKLIS	14
IEKĀPT CITA KURPĒS	15
JA ES VARĒTU...	16
"JĀ – NĒ" DISKUSIJA	17
LAI PASAULE KĻŪTU LABĀKA	18
MANAS LOMAS	19
DAŽĀDU TAUTU SAKĀMVĀRDI	20
SATIEKOTIES AR CITU KULTŪRU CILVĒKIEM	21
TOLERANCE IR...	22
SKOLOTĀJU PIEREDZE AKTIVITĀŠU IZMANTOŠANĀ	23

PAR PROJEKTU

“ATBALSTS PEDAGOGIEM JAUNIEBRAUCĒJU SKOLĒNU IEKĻAUŠANAI”

Izglītības attīstības centrs (IAC) 2022. gadā no 1. jūlija līdz 15. novembrim īstenoja projektu “Atbalsts pedagogiem jauniebraucēju skolēnu iekļaušanai” (AIC-22-41-lī). Projekts tika līdzfinansēts Rīgas pilsētas Sabiedrības integrācijas programmas ietvaros.

Projekta mērķis

Veicināt sabiedrības integrāciju Rīgas pilsētā un saliedētas sabiedrības stiprināšanu izglītības vidē, kurā jauniebraucēju un vietējo skolēnu attiecības tiek veidotas cieņpilni, sadarbojoties un iekļaujot jauniebraucējus Latvijas dzīvē.

Projektā piedalījās Rīgas skolu pedagogi ar atšķirīgu iepriekšējo pieredzi darbā ar jauniebraucējiem.

Projektā tika izmantota IAC ilggadīgā pieredze integrācijas jomā, kas gūta, īstenojot izglītojošas aktivitātes pedagogiem un citu jomu pārstāvjiem, organizējot valodu kursus jauniebraucējiem, kā arī veicot izpēti par jauniebraucēju skolēnu iekļaušanos Rīgas izglītības iestādēs.

Galvenās projekta aktivitātes

Tika izstrādāts metodiskais materiāls klašu audzinātājiem, kas strādā daudz-kultūru klasēs. Metodiskajā materiālā iekļautas mācību aktivitātes, kas sniedz praktisku pedagoģisku atbalstu dažādu mācību priekšmetu skolotājiem un klašu audzinātājiem Ukrainas civiliedzīvotāju un citu jauniebraucēju skolēnu iekļaušanai sabiedrībā un iecietības vērtību praktizēšanai skolas vidē. Projektā iesaistītie pedagogi tika iepazīstināti ar metodisko materiālu meistarklasē. Tajā tika uzklusīta pedagogu-mentorū pieredze un ieteikumi un pārrunāta materiāla turpmākā pilotēšana skolās. Metodisko materiālu pedagogu-mentorū vadībā pilotēja priekšmetu skolotāji un klašu audzinātāji, kuri strādā ar dažādu vecumu skolēniem klasēs, kurās ir jauniebraucēji no dažādiem reģioniem, arī skolēni no Ukrainas.

Aktivitātes tika izmēģinātas ar vairāk nekā 1000 skolēniem klases stundās, adaptācijas pasākumos, dažādu mācību priekšmetu stundās, piemēram, latviešu valodā, svešvalodā, sociālajās zinībās, dizainā un tehnoloģijās, matemātikā, vēsturē un sociālajās zinātnēs, datorikā u. c.

Pedagogi sniedza atgriezenisko saiti par pilotēšanas gaitu, veiksmēm un izaicinājumiem, dalījās ar skolēnu viedokļiem un darbu piemēriem, kā arī sniedza savus ieteikumus metodiskā materiāla saturiskai pilnveidošanai.

Projekta eksperti apkopoja pilotēšanas pieredzi un pedagogu ieteikumus. Rezultātā tika izstrādāta metodiskā materiāla galīgā redakcija, ņemot vērā pedagogu-mentor ieteikumus un pilotēšanas pieredzes izvērtējumu.

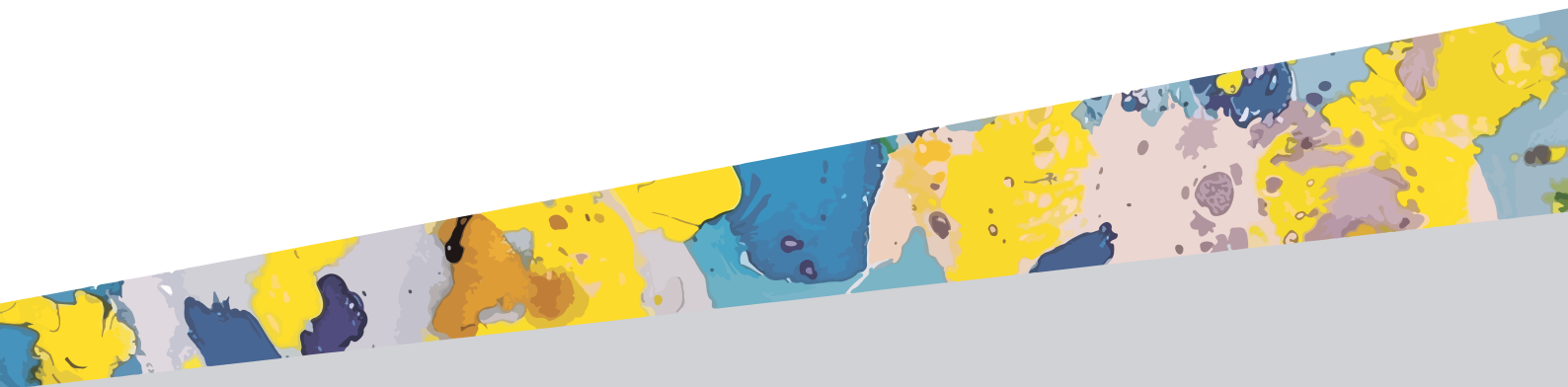
Projekta norise atspoguļota publikācijās IAC mājaslapā

<https://www.iac.edu.lv/projekti/aktualie-projekti/new-project-page-4/>

Projekta noslēgumā izveidotais metodiskais materiāls “Dažādas kultūras – saliedēta klase” publicēts IAC mājaslapā un pieejams plašam lietotāju lokam.

Metodiskā materiāla aprobācijā un izvērtēšanā savu atzinumu sniedza pedagogi Valda Reķe, Raivo Putjato, Inguna Kasparsons, Oksana Jefimova-Gabiene, Liene Dzene, Irmīne Pogrebņaka, Indra Lazdiņa, Oksana Ivanova, Ilze Gailāne, Gita Pohevica, Ērika Sadovska.

Paldies visiem projektā iesaistītajiem pedagogiem par atbildību un aizrautību metodisko materiālu aprobācijā!

KĀPĒC ŠĀDS PROJEKTS?

Latvijā un arī Rīgas pilsētā sabiedrība kļūst daudzveidīgāka. Pēc Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes datiem, uz 01.07.2022. Latvijā dzīvoja 2 041 012 iedzīvotāji¹, no tiem 1 748 216 bija Latvijas pilsoņi, 194 983 Latvijas nepilsoņi², pārējie – citu valstu piederīgie. Rīgā uz 01.07.2022. dzīvoja 671 625 iedzīvotāji³, no tiem 517 939 Latvijas pilsoņi, 99 614 Latvijas nepilsoņi⁴. Lielākās etniskās grupas Rīgā ir latvieši – 303 628, krievi – 241 437, ukraiņi – 24 308, baltkrievi – 23 460, poļi – 11 724⁵.

Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā kopš 2022. gada februāra Latvijā ir strauji palielinājies Ukrainas civiliedzīvotāju skaits, reģistrēti vairāk nekā 36 tūkstoši Ukrainas iedzīvotāju, no tiem vairāk nekā 13 000 – Rīgā (Iekšlietu ministrijas dati).

Pieaugot ieobraucēju skaitam Latvijā un arī Rīgā, skolās aizvien vairāk mācās bērni ar dažādu etnisko, kultūras, reliģisko un lingvistisko pamatu. IAC 2021. gadā veiktajā izpētē par skolēniem imigrantiem un reemigrantiem Rīgas izglītības iestādēs tika konstatēts, ka 86,2 % Rīgas skolu ir pieredze darbā ar jauniebraucējiem. Jauno skolēnu iepriekšējo dzīvesvietu ģeogrāfija ir plaša, tomēr divas plašākās reģionālās grupas 2021. gada datus veidoja jauniebraucēji no Krievijas un citām bijušajām PSRS republikām (34 %), kā arī skolēni no Rietumeiropas valstīm (33 %). Aptuveni ceturtdaļa skolēnu jeb 24 % bija ieradušies Latvijā no Āzijas valstīm. Aplūkojot datus konkrētu valstu griezumā, redzams, ka visvairāk ārvalstu skolēnu ir no Krievijas, Vjetnamas, Ukrainas un Baltkrievijas. Šobrīd, 2022. gadā, Ukrainas kara rezultātā vērojams būtisks Ukrainas skolēnu skaita pieaugums. Pēc Izglītības un zinātnes ministrijas datiem, 2022. gada 1. septembrī izglītību Latvijas skolās uzsāka 3126 ukraiņu skolēni. Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta apkopotā informācija liecina, ka Rīgas skolās izglītību iegūst 1519 skolēni no Ukrainas.

Lai sekmētu latviešu valodas apguvi un veicinātu skolēnu iekļaušanos mācību procesā, Rīgas pilsētas pašvaldība turpina piešķirt finansējumu pedagogu darba samaksai latviešu valodas mācīšanai reemigrējošiem skolēniem un jauniebraucējiem.

¹ Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās (pmlp.gov.lv).

² Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc valstiskās piederības (pmlp.gov.lv).

³ Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās (pmlp.gov.lv).

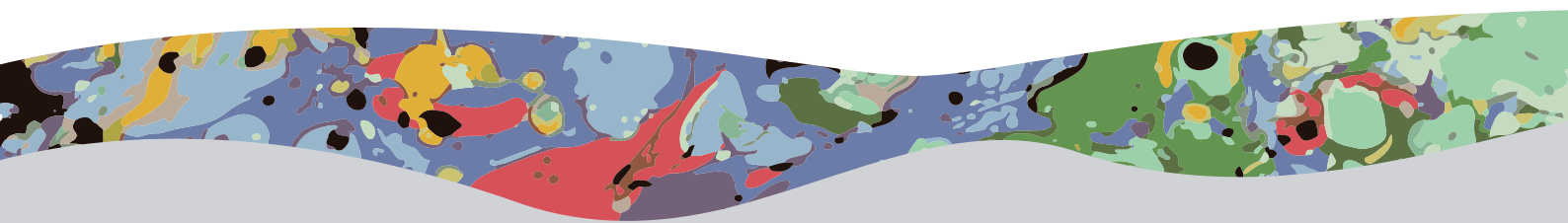
⁴ Iedzīvotāju skaits pašvaldībās sadalījumā pēc valstiskās piederības (pmlp.gov.lv).

⁵ Iedzīvotāju skaits pašvaldībās pēc nacionālā sastāva (pmlp.gov.lv).

Tomēr skolēnu integrēšanu mācību procesā apgrūtina gan skolotāju pieredzes trūkums starpkultūru izglītībā, gan arī sabiedrības neiecietība pret dažādību. Kā liecina pētījuma “Jauniešu labbūtība Baltijas valstīs”⁶ dati, 88 % jauniešu atzīst, ka izjūt spriedzi starp dažādām rasu un etniskajām grupām. Krievijas agresija Ukrainā veicinājusi sabiedrības polarizēšanos. SKDS 2022. gada aptaujas (pēc SIF pasūtījuma) dati atklāj, ka katrs trešais Latvijas iedzīvotājs jeb 34 % atzīst, ka sabiedrība šobrīd ir kļuvusi sašķeltāka nekā pirms Krievijas iebrukuma Ukrainā. Sabiedrības sašķeltība vērojama arī skolās. IZM norāda uz etniskā mobinga situācijām mācību iestādēs, ko izraisa atšķirīga attieksme pret Latvijā ieceļojušiem Ukrainas bēgļiem.

Rīgas izglītības iestādēm nākas uzņemt vislielāko jauniebraucēju ukraiņu skolēnu daļu. Īpaša atbildība jauniebraucēju iekļaušanā skolā un sabiedrībā ir klašu audzinātājiem. Kaut arī skolām ir bijusi iespēja iesaistīties dažādos integrācijas pasākumos un starpkultūru tālākizglītības apmācībās, tomēr skolotājiem ne vienmēr ir pietiekams metodisks atbalsts iekļaujošas skolas vides veidošanā. IAC 2021. gada izpētē par skolēniem imigrantiem un reemigrantiem Rīgas izglītības iestādēs pedagogi kā būtisku vajadzību darbā ar jauniebraucējiem minēja metodisko atbalstu – izmantojamu aktivitāšu piemērus cieņpilnas vides veidošanai. Aptaujātie pedagogi atzīst, ka pietrūkst laika, saturiskās un metodiskās kompetences, lai izveidotu atbilstošus materiālus klases audzināšanas nodarbībām, ārpusstundu aktivitātēm, darbam ar jauno skolēnu ģimenēm un citiem sadarbības formātiem.

Ņemot vērā esošo situāciju – spriedzi sabiedrībā, Ukrainas un citu jauniebraucēju skolēnu skaita palielināšanās tendenci –, projektā “Atbalsts pedagogiem jauniebraucēju skolēnu iekļaušanai” tika sagatavots metodisks atbalsta materiāls klašu audzinātājiem ar aktivitāšu idejām skolēnu starpkultūru saskarsmes prasmju stiprināšanai.

⁶ Jauniešu labbūtība Baltijas valstīs: pētījuma ziņojums (Latvija) - Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra.

AKTIVITĀTES DARBAM KLASĒ

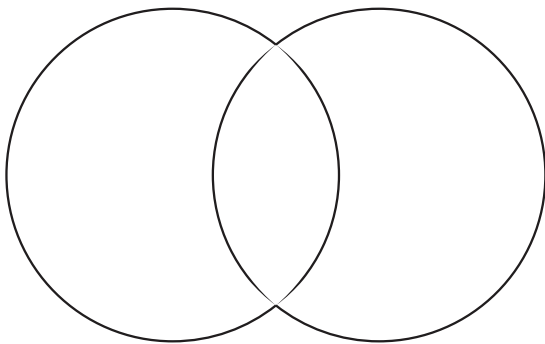
IEPAZĪSIMIES!

Skolēni strādā pāros (zīmējums nr. 1.) vai grupās (zīmējums nr. 2.). Skolēnu pāri (grupas) sarunājas, cenšoties iepazīt viens otru (cits citu). Sarunās noskaidroto fiksē grafiskajos organizētājos. Organizētāju kopējās daļās fiksē lietas, kas viņus vieno (ir līdzīgas), bet atsevišķajās zonās raksta to, ar ko katrs grupas dalībnieks atšķiras no citiem.

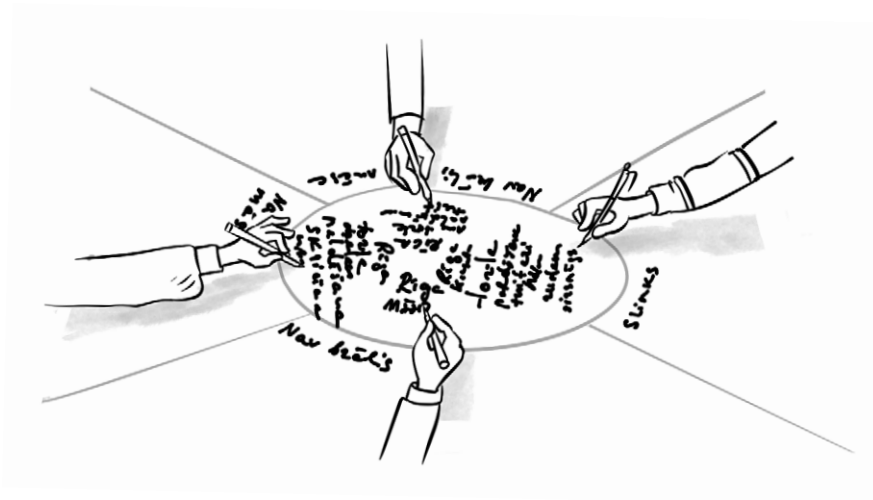
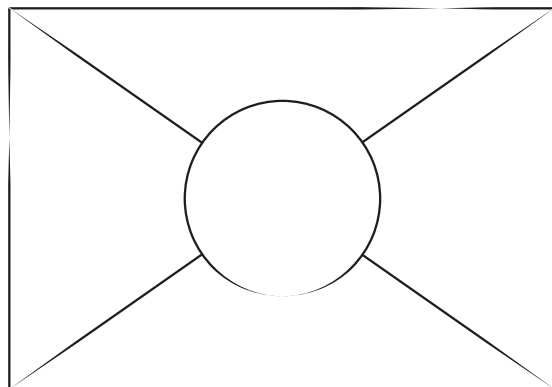
Sarunai noderīgi jautājumi

- Kas tev garšo?
- Vai tev ir brāļi un māsas?
- Kur tu esi dzimis?
- Kāda ir tava mīļākā krāsa?
- Kurš ir tavs mīļākais gadalaiks?
- Vai tev patīk sportot? Vai tev patīk skatīties sporta pārraides?
Kurš ir tavs mīļākais sporta veids?
- Kurus sociālos tīklus tu visbiežāk izmanto?
- Vai tev patīk lasīt grāmatas?
- Kādi ir tavi hobiji?
- Kāda ir tava labākā rakstura īpašība?

Nr. 1.

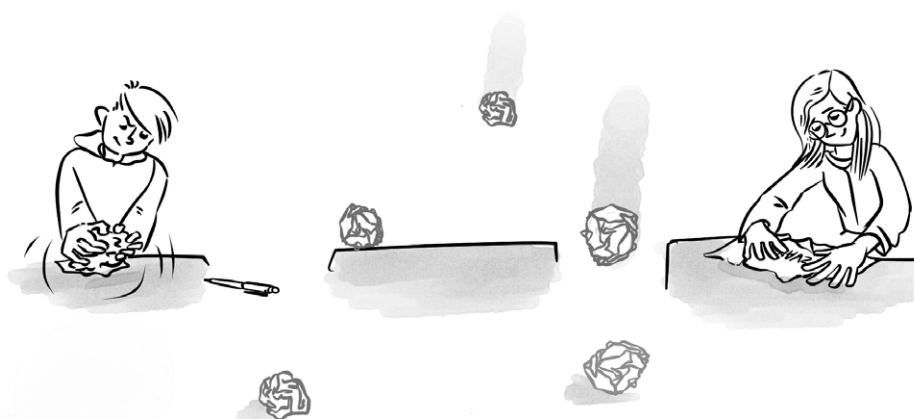

Nr. 2.

"SNIEGA KAUJA"

- Katrs skolēns uzraksta uz papīra lapas vienu lietu, kas viņam savā klasē nepatīk, rada stresu vai uztrauc.
- Papīra lapas saveļ bumbās un sarīko "sniega kauju".
- Kad "sniega kaujā" visi ir kārtīgi izkustējušies, katrs skolēns paņem vienu no "sniega pikām", iztaisno papīru un lapā rakstīto skaļi nolasa pārējiem.
- Noslēgumā tiek sarīkota klases diskusija par to, kas pārsteidza, kādas lietas tika nosauktas vairākkārt, ko varētu darīt, lai situāciju uzlabotu.

“ES ARĪ!”

- Skolēni stāv aplī. Katrs pēc kārtas nosauc vienu apgalvojumu par sevi. Piemēram: “Man garšo saldējums. Man mājās ir suns. Es uz skolu braucu ar tramvaju. Es protu spēlēt klavieres u. tml.”
- Pēc katra apgalvojuma izskanēšanas skolēni, uz kuriem attiecas šis pats apgalvojums, paceļ roku un izsaucas “Es arī!” vai “Man arī!”.
- Lai spēli padarītu interesantāku, kustības var ik pa laikam mainīt un rokas pacelšanas vietā var būt pietupšanās, plaukstu sasišana, palēciens u. tml.

ES ESMU PATEICĪGS

Cilvēks

Vieta

Esmu pateicīgs par...

Esmu pateicīgs par...

Notikums

Lieta

Esmu pateicīgs par...

Esmu pateicīgs par...

VAI TEV PATĪK?

Skolēns aizpilda darba lapu, apvelkot savas izvēles (jā, nē, īsti nezinu) katrā no jautājumiem. Skolēni strādā pāros un noskaidro, kas līdzīgs un kas atšķirīgs ir pārinieka izvēlēs. Par pārinieku noskaidroto informāciju fiksē komentāru daļā.

1. Skatīties filmas

Jā Nē Īsti nezinu

2. Sarunāties

Jā Nē Īsti nezinu

3. Lasīt

Jā Nē Īsti nezinu

4. Apmeklēt skolu

Jā Nē Īsti nezinu

5. Sportot

Jā Nē Īsti nezinu

6. Klausīties mūziku

Jā Nē Īsti nezinu

7. Pavadīt laiku sociālajos tīklos

Jā Nē Īsti nezinu

8. Uztāties

Jā Nē Īsti nezinu

9. Būt dabā

Jā Nē Īsti nezinu

AR SMAIDU PAR ATŠKIRĪGO

Skolēni tiek rosināti aplūkot attēlus, atbildēt uz jautājumiem un piedāvāt savus risinājumus.

- Kas redzams attēlā?
- Par ko attēls aicina aizdomāties? Kāds ir autora vēstījums?
- Kādu parakstu tu liktu šim attēlam?

Nr. 1.

www.fritsahlefeldt.com
Freak – ķēms (angļu val.).

Nr. 2.

www.offthemark.com

Tulkojums: "Vai zināji, ka tad, kad kaķi kustina savu asti, tas nozīmē kaut ko pilnīgi atšķirīgu?" (angļu val.).

DISKUSIJA: MANS VIEDOKLIS

Norise

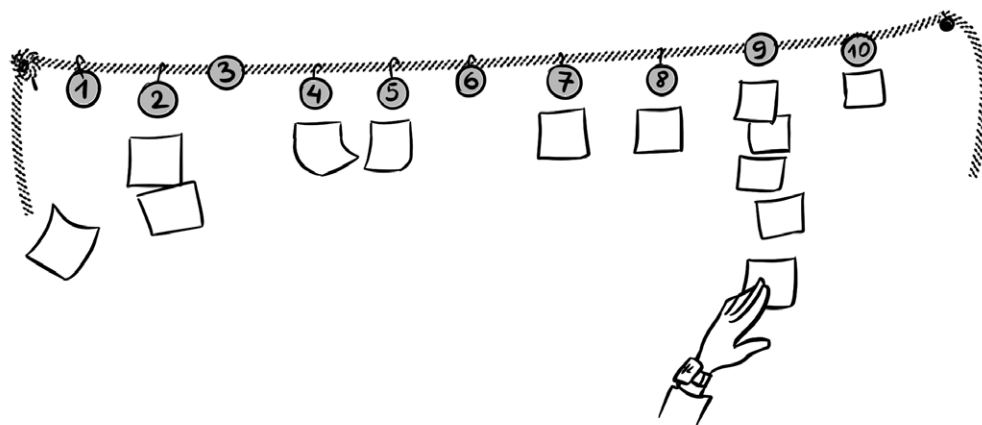
- Vadītājs lasa apgalvojumus. Dalībnieki noformulē savu viedokli skalā no 1 līdz 10, kur 1 – pilnībā nepiekrītu, 10 – pilnībā piekrītu.
- Uz sienas uzzīmēta līnija vai novilkta aukla ar skalu no 1 līdz 10.
- Viedokļa pamatojumu katrs raksta uz lapiņas, ko piestiprina izvietotajā līnijā pie atbilstošā skaitļa.
- Katrs nostājas pie vietas, kur novietojis savu lapiņu.
- Vadītājs aicina dalībniekus apspriesties un apkopot katras grupas viedokli.

Apgalvojumi diskusijai

- Es labāk vēlos būt Latvijas nekā kādas citas valsts iedzīvotājs.
- Man nav nekādu problēmu kontaktēties ar citu tautību cilvēkiem, viņi ir tādi paši cilvēki kā visi citi.
- Man patīk, ja apkārt ir dažādu tautību cilvēki un skan dažādas valodas.
- No iebraucējiem Latvijā var daudz ko mācīties.
- Labi, ka cilvēkiem ir dažādi uzskati, pareizi var būt dažādi viedokļi.
- Kolektīvs var veiksmīgi darboties, ja tā dalībniekiem ir atšķirīgi uzskati.
- Citu tautību un reliģiju cilvēkiem var pilnībā uzticēties.
- Citu tautību cilvēki ar atšķirīgām paražām var būt pilnvērtīgi Latvijas iedzīvotāji.
- Draugi var būt ar atšķirīgiem uzskatiem.

Jautājumi pēc diskusijas

- Ko nozīmē iecietība?
- Kas nosaka cilvēku iecietības līmeni?
- Pret ko nedrīkst būt iecietīga attieksme? Kāpēc?

IEKĀPT CITA KURPĒS

- Izvērtē, kuri no vārdiem, tavuprāt, raksturo empātiju, papildini sarakstu ar citiem empātiskai rīcībai atbilstošiem darbības vārdiem.
- Uzraksti trīs ieteikumus vienaudzim, kurš grib kļūt empātiskāks. Norādi, kā ir jārīkojas, lai spētu saprast otru un “iekāpt viņa kurpēs”. Izvēlies piemērotus darbības vārdus no dotā saraksta un paša piedāvātajiem vārdiem.

Empātija ir spēja izprast un iejusties cita cilvēka emocionālajā stāvoklī, izjust to pašu pārdzīvojumu. Empātija nozīmē izjust otra cilvēka prieku un bēdas bez nosodījuma un kritikas. Tā ir spēja “iekāpt cita cilvēka kurpēs” un saprast otru.

Rūpēties par sevi

Runāt tikai par sevi

Ieklausīties

Smieties

Aprunāt

Tavs izvēlētais vārds

Atbalstīt

Melot

Apskaust

Izteikt komplimentu

Palīdzēt

Tavs izvēlētais vārds

Sasveicināties

Jautāt

Klusēt

Kritizēt

Lielīties

Tavs izvēlētais vārds

1. ieteikums

2. ieteikums

3. ieteikums

JA ES VARĒTU...

■ Pabeidz teikumus.

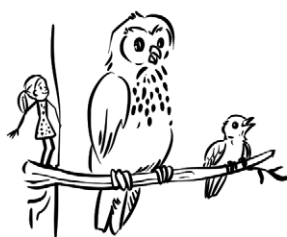
■ Atbildes pārrunājiēt klasē.

Ja es varētu būt krāsa, es būtu ... jo...

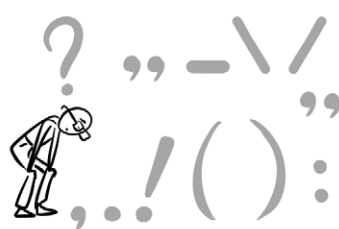
Ja es varētu būt putns, es būtu ... jo...

Ja es varētu būt gadalaiks, es būtu ... jo...

Ja es varētu būt pieturzīme, es būtu ... jo...

"JĀ – NĒ" DISKUSIJA

- Strādājiet pāros. Izlasiet apgalvojumu un uzrakstiet *Jā* un *Nē* argumentus.
- Atbildes salīdziniet ar cita pāra atbildēm, papildiniet argumentus.
- Savā sākotnējā pāri vienojieties par noslēguma secinājumu. Secinājumu balstiet argumentos.

JĀ

Valdības pienākums ir sniegt atbalstu mazākumtautībām, lai tās saglabātu savu kultūru, paražas un tradīcijas.

NĒ

Mūsu
argumenti

Cita pāra
argumenti

Secinājums

JĀ

Katram vispirms ir jā rūpējas par savas tautas interesēm, tikai pēc tam par citu interesēm.

NĒ

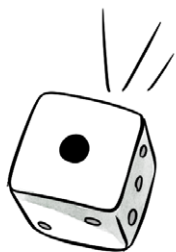
Mūsu
argumenti

Cita pāra
argumenti

Secinājums

LAI PASAULE KĻŪTU LABĀKA

Spēles dalībnieki met metamo kauliņu un atbilstoši uzmetajam skaitlim pabeidz teikumu – savu vēlējumu kādam cilvēkam vai cilvēku grupai, kas vērsts uz to, lai pasaule kļūtu labāka.

Katram bērnam es novēlu...

Zinātniekiem es novēlu...

Uzņēmējiem es novēlu...

Politikājiem es novēlu...

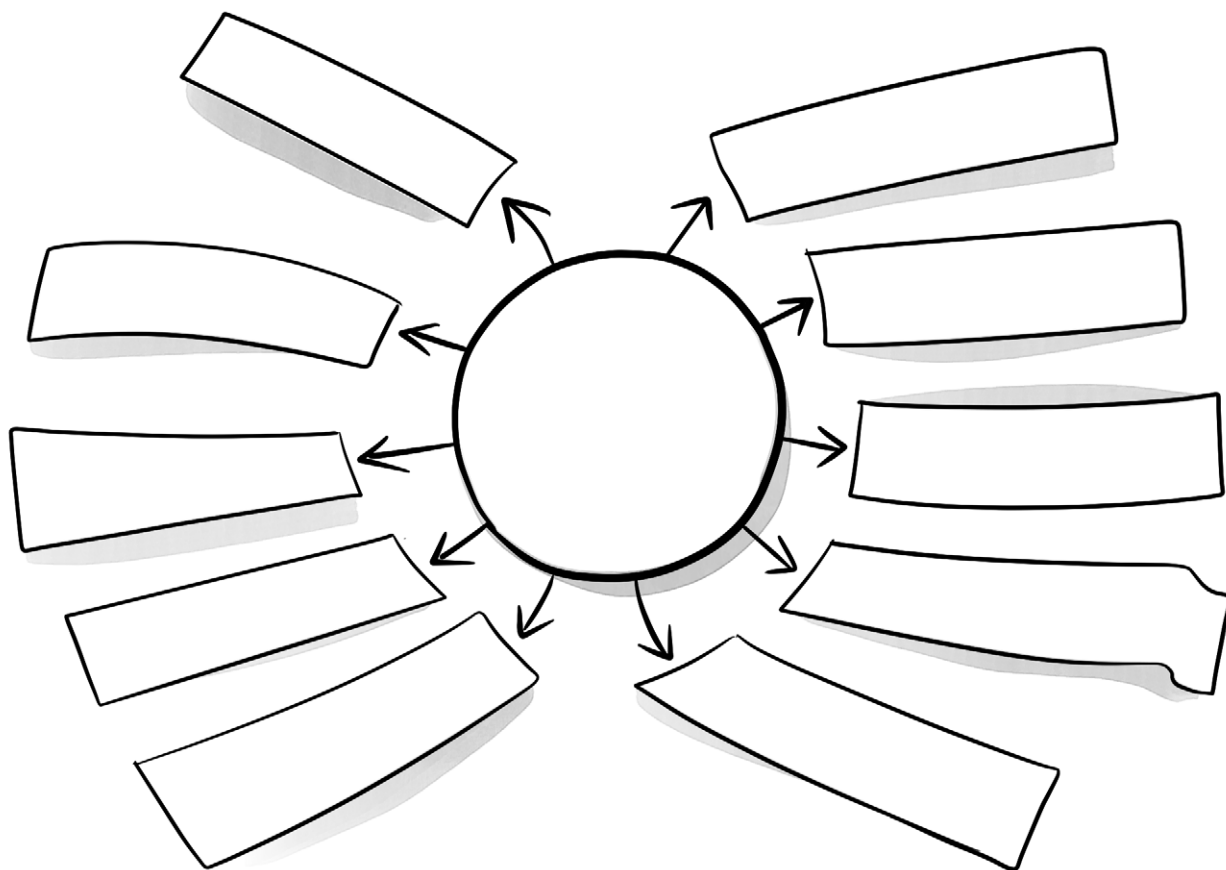
Māksliniekiem es novēlu...

Sev es novēlu...

MANAS LOMAS

- Iezīmētajā aplī ieraksti savu vārdu.
- Aplim apkārt raksti vismaz 10 sev piemītošās lomas, kas raksturo tavu personību. Piemēram, meitene, zēns, futbola komandas dalībnieks, dēls, orķestra dalībnieks, X. klases skolēns u. c.
- Pēc savas izvēles vienu no lomām apraksti plašāk.
- Sameklē skolēnu, kurš tev ir mazāk pazīstams. Pārrunāji, kuras lomas jums ir līdzīgas, kuras atšķirīgas. Pastāsti vairāk par vienu no lomām, kas tevi raksturo.

Loma, par kuru vēlos pastāstīt vairāk, ir...

DAŽĀDU TAUTU SAKĀMVĀRDI

Iepazīsties ar dažādu tautu sakāmvārdiem. Pēc izvēles dažiem sakāmvārdiem atrodi līdzīgu savas tautas sakāmvārdu un izskaidro tā nozīmi saviem vārdiem.

Sakāmvārds	Līdzīgas nozīmes sakāmvārds tavā kultūrā	Nozīmes skaidrojums
Koku pazīst pēc viņa augļiem. (<i>Āfrikas tautu</i>)		
Ikviens maza zvaigzne rāda gaismu tumsā. (<i>Somu</i>)		
Dalīts prieks ir dubults prieks; dalītas bēdas ir puse no bēdām. (<i>Zviedru</i>)		
Ceļu veido ejot. (<i>Āfrikas tautu</i>)		
Nomēri tūkstoš reižu, bet nogriez tikai vienu reizi. (<i>Turku</i>)		
Slikts strādnieks neveiksmē vaino savus darbarīkus. (<i>Austrāliešu</i>)		
Tu īsti neredzi pasauli, ja skaties tikai pa logu. (<i>Ukraiņu</i>)		

SATIEKOTIES AR CITU KULTŪRU CILVĒKIEM

Izvērtē jautājumus un atzīmē tos, atbildes uz kuriem ir būtiski noskaidrot pirms satikšanās ar citu kultūru cilvēkiem. Pamato, kāpēc.

Jautājumi	Ir būtiski noskaidrot	Kāpēc ir būtiski noskaidrot
Kā cilvēki uztver personīgo telpu?	☐	
Kā ir pieņemts sasveicināties?	☐	
Kādas pieklājības frāzes cilvēki lieto?	☐	
Kā pieņemts uzrunāt svešiniekus un kā – tuvu pazīstamus cilvēkus?	☐	
Kādas dāvanas ir pieņemts dāvināt?	☐	
Kāda ķermeņa valoda ir nepieklājīga?	☐	
Ko nav pieņemts jautāt citiem?	☐	
Cik precīzi cilvēki ievēro laiku?	☐	
Kādi joki nav pieņemami?	☐	

TOLERANCE IR...

- Iepazīsties ar jēdzienu *tolerance*, kas minēts darba lapā. Veic norādītos uzdevumus.
- Paskaidro, kāpēc tolerance ir viena no demokrātiskas sabiedrības vērtībām.

■ Izskaidro jēdzienu saviem vārdiem.

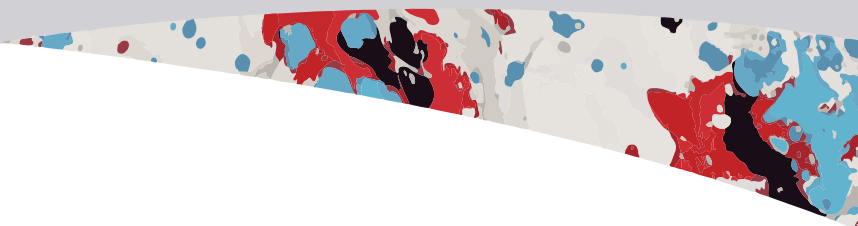
■ Nosauc tolerantas rīcības pazīmes.

■ Apraksti situāciju, kad kāds rīkojas toleranti.

■ Apraksti situāciju, kad kāds rīkojas netoleranti.

Tolerance ir demokrātiskas sabiedrības vērtība, jo...

SKOLOTĀJU PIEREDZE AKTIVITĀŠU IZMANTOŠANĀ

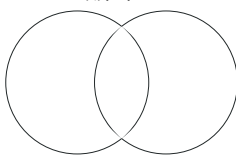
IEPAZĪSIMIES!

Skolēni strādā pāros (zīmējums nr. 1.) vai grupās (zīmējums nr. 2.). Skolēnu pāri (grupas) sarunājas, cenšoties iepazīt viens otru (cits citu). Sarunās noskaidroto fiksē grafiskajos organizētājos. Organizētāju kopējās daļās fiksē lietas, kas viņus vieno (ir līdzīgas), bet atsevišķajās zonās raksta to, ar ko katrs grupas dalībnieks atšķiras no citiem.

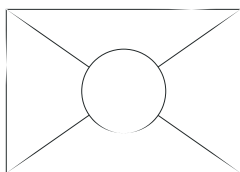
Sarunai noderīgi jautājumi

- Kas tev garšo?
- Vai tev ir brāļi un māsas?
- Kur tu esi dzimis?
- Kāda ir tava mīļākā krāsa?
- Kurš ir tavs mīļākais gadalaiks?
- Vai tev patīk sportot? Vai tev patīk skatīties sporta pārraides?
- Kurš ir tavs mīļākais sporta veids?
- Kuras sociālos tīklus tu visbiežāk izmanto?
- Vai tev patīk lasīt grāmatas?
- Kādi ir tavi hobiji?
- Kāda ir tava labākā rakstura īpašība?

Nr. 1.

Nr. 2.

8

Sarunas klasē izvērtās spraigas. Skolēni ļoti aizrāvās, bija jādod vairāk laika, lai sarunas pa-beigtu. Šī aktivitāte palīdzēja veiksmīgi iesākt adaptācijas dienu un saliedēt klasi. Skolēni vairāk uzzināja cits par citu, ar interesi uzklusēja jaunpienācēju skolēnu atbildes un uzdeva papildu jautājumus par to, kā viņi jūtas Latvijā un skolā.

Adaptēju aktivitāti izmantošanai tēmā “Pilsoniskās un politiskās līdzdalības iespējas”. Veiksmīgi izdevās rosināt skolēnus atbildēt uz jautājumu “Kas mums nepatīk, kam būtu jāmainās Latvijā, mūsu sabiedrībā?”. Turpinājumā iepazīnāties ar partiju priekšvēlēšanu programmām 14. Saeimas vēlēšanām.

Pēc aktivitātes skolēni paši secināja, ka traucējoša uzvedība stundās (piemēram, spontāni izsaucieni, runāšana no vietas vai neiederīgu komentāru izteikšana) tieši ietekmē ne tikai citu skolēnu labsajūtu klasē, bet arī spēju uztvert stundā apgūstamo tēmu. Skolēni atzina, ka negatīvi ir vērtējams tas, ka atsevišķi skolēni klasē pārtrauc otru runātāju pusvārdā arī starpbrīžos, grib dominēt, tādējādi liekot citiem justies mazāk vērtīgiem.

“SNIEGA KAUJA”

- Katrs skolēns uzraksta uz papīra lapas vienu lietu, kas viņam savā klasē nepatīk, rada stresu vai uztrauc.
- Papīra lapas savēļ bumbās un sarīko “sniega kauju”.
- Kad “sniega kauja” visi ir kārtīgi izkustējušies, katrs skolēns paņem vienu no “sniega pikām”, iztaisno papīru un lapā rakstīto skali nolasa pārējiem.
- Noslēgumā tiek sarīkota klases diskusija par to, kas pārsteidza, kādas lietas tika nosauktas vairākkārt, ko mēs varētu darīt, lai uzlabotu situāciju.

Kad skolēniem lūdzu izveidot “sniega piku”, viņi mazliet apmulsā, bet vēlāk viņus bija grūti apstādināt. Kopīgi lasot rakstīto, klasē izvērtās pārdomu pilna saruna par to, ko varam klases savstarpējā saskarsmē risināt tūlīt, ko vēlāk.

"ES ARĪ!"

- Skolēni stāv aplī. Katrs pa kārtai nosauc vienu apgalvojumu par sevi. Piemēram: "Man garšo saldējums. Man mājās ir suns. Es uz skolu braucu ar tramvaju. Es protu spēlēt klavieres u. tml."
- Pēc katra apgalvojuma izskanēšanas skolēni, uz kuriem attiecas šis apgalvojums, paceļ roku un izsaucas "Es arī!" vai "Man arī!"
- Lai spēli padarītu interesantāku, kustības var ik pa laikam mainīt un rokas pacelšanas vietā var būt pietupšanās, plauktu sasišana, palēcieni u. tml.

Skolēni šo uzdevumu veica klases audzināšanas stundā. Klasē šogad mācās divi jauni skolēni. Viens no tiem ir no Ukrainas. Spēli izdevās novadīt veiksmīgi, bērni labprāt iesaistījās un aizrautīgi centās pateikt ko tādu, lai pēc iespējas vairāk klasesbiedru teiktu: "Es arī!" Paši skolēni secināja, ka viņiem un arī jaunajiem klasesbiedriem ir daudz kopīga.

Izdevās laba un atklāta saruna. Daudzi saka paldies mammai, tētim, abiem vecākiem par mīlestību, audzināšanu, emocionālo un materiālo atbalstu, ēdienu uz galda, brāļiem un māsām, ka viņi vienkārši ir, draugiem, kuri iedvesmo un izpalīdz grūtos brīžos, arī skolotājai.

ES ESMU PATEICĪGS

Cilvēks

Vieta

Esmu pateicīgs par...

Esmu pateicīgs par...

Notikums

Lietā

Esmu pateicīgs par...

Esmu pateicīgs par...

Laba aktivitāte, kas saliedē klasi, ļauj uz otru paskatīties citām acīm un uzzināt, kādas vērtības klasesbiedram ir svarīgas.

Darba lapa tika lietota angļu valodā (ar nelielu tulkojumu krievu valodā, jo klasē pirmo mēnesi mācās skolēns no Ukrainas). Aktivitāti vērtēju kā izdevušos un nepieciešamu skolēnu un kolektīva tikumiski ētiskās un pilsoniskās audzināšanas aspektos.

VAI TEV PATĪK?

Skolēns aizpilda darba lapu, apvelkot savas izvēles (jā, nē, īsti nezinu) katrā no jautājumiem. Skolēni strādā pāros un noskaidro, kas līdzīgs un kas atšķirīgs ir pārinieka izvēlēs. Par pārinieku noskaidroto informāciju fiksē komentāru daļā.

1. Skatīties filmas	2. Sarunāties	3. Lasīt
Jā Nē Īsti nezinu	Jā Nē Īsti nezinu	Jā Nē Īsti nezinu

4. Apmeklēt skolu	5. Sportot	6. Klausīties mūziku
Jā Nē Īsti nezinu	Jā Nē Īsti nezinu	Jā Nē Īsti nezinu

7. Pavadīt laiku sociālajos tīklos	8. Uzstāties	9. Būt dabā
Jā Nē Īsti nezinu	Jā Nē Īsti nezinu	Jā Nē Īsti nezinu

Klases stundā veicām aptauju ar mērķi uzlabot savstarpējo komunikāciju. Skolēni pilnveidoja prasmes sarunāties un uzklaut viens otru. Apkopotus rezultātus skolēni atspoguļoja diagrammās un izdarīja secinājumu, ka visvairāk laiku viņi pavada sociālajos tīklos un skatīties filmas. Aktivitāte labi izmantojama ar vecākiem klases vecāku sapulcēs.

Skolēni šo aktivitāti veica labprāt, bija ieinteresēti, jo ir atnākuši uz vidusskolas 10. klasi no dažādām skolām un septembrī savstarpēji vēl ir maz pazīstami, viņiem bija interesanti dzirdēt un pašiem dalīties ar savām izvēlēm par interesēm, hobijiem un savu aizraušanos. Lapu var veiksmīgi izmantot ne tikai mācību gada sākumā, bet arī integrējot jaunpienākušu skolēnu jebkurā mācību gada posmā.

AR SMAIDU PAR ATŠKIRĪGO

Skolēni tiek rosināti aplūkot attēlus, atbildēt uz jautājumiem un piedāvāt savus risinājumus.

- Kas redzams attēlā?
- Par ko attēls aicina aizdomāties? Kāds ir autora vēstījums?
- Kādu parakstu tu liktu šim attēlam?

Nr. 1.

www.fritsahlefeldt.com
Freak – ķēms (angļu val.).

Nr. 2.

www.offthemark.com
Tulkojums: "Vai zināji, ka tad, kad kaķis kustina savu asti, tas nozīmē kaut ko pilnīgi atšķirīgu?" (angļu val.).

Skolēni aizrautīgi komentēja attēlus un piedāvāja idejas, kā vērtēt šādas situācijas. Īpaši izdevās salīdzināt katra iespaidu un domas par attēla redzamo. Attēli rosināja sarunu par stereotipiem un to, kā tos mazināt.

DISKUSIJA: MANS VIEDOKLIS

Norise

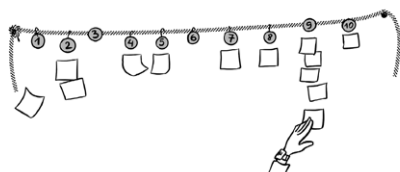
- Vadītājs lasa apgalvojumus. Dalībnieki noformulē savu viedokli skalā no 1 līdz 10, kur 1 – pilnībā nepiekrītu, 10 – pilnībā piekrītu.
- Uz sienas uzzīmēta līnija vai novilkta aukla ar skalu no 1 līdz 10.
- Viedokļa pamatojumu katrs raksta uz lapiņas, ko piestiprina izvietotajā līnijā pie atbilstoša skaitļa.
- Katrs nostājas pie vietas, kur novietojis savu lapiņu.
- Vadītājs aicina dalībniekus apspriesties un apkopot katras grupas viedokli.

Apgalvojumi diskusijai

- Es labāk vēlos būt Latvijas nekā kādas citas valsts iedzīvotājs.
- Man nav nekādu problēmu kontaktēties ar citu tautību cilvēkiem, viņi ir tādi paši cilvēki kā visi citi.
- Man patīk, ja apkārt ir dažādu tautību cilvēki un skan dažādas valodas.
- No iebraucējiem Latvijā var daudz ko mācīties.
- Labi, ka cilvēkiem ir dažādi uzskati, pareizi var būt dažādi viedokļi.
- Kolektīvs var veiksmīgi darboties, ja tā dalībniekiem ir atšķirīgi uzskati.
- Citu tautību un reliģiju cilvēkiem var pilnībā uzticēties.
- Citu tautību cilvēki ar atšķirīgām paražām var būt pilnvērtīgi Latvijas iedzīvotāji.
- Draugi var būt ar atšķirīgiem uzskatiem.

Jautājumi pēc diskusijas

- Ko nozīmē iecietība?
- Kas nosaka cilvēku iecietības līmeni?
- Pret ko nedrīkst būt iecietīga attieksme? Kāpēc?

14

Diskusijā skolēnu viedokļi nebija radikāli pretēji, domas dalījās jautājumā par to, vai draugi var būt ar atšķirīgiem uzskatiem. Kopumā skolēnu attieksme pret citu kultūru cilvēkiem ir iecietīga un iekļaujoša.

IEKĀPT CITA KURPĒS

- Izvērtē, kuri no vārdiem, tavuprāt, raksturo empātiju, papildini sarakstu ar citiem empātiskai rīcībai atbilstošiem darbības vārdiem.
- Uzraksti trīs ieteikumus vienaudzim, kurš grib kļūt empātiskāks. Norādi, kā ir jārikojas, lai spētu saprast otru un "iekāpt viņa kurpēs". Izvēlies piemērotus darbības vārdus no dotā saraksta un paša piedāvātajiem vārdiem.

Empātija ir spēja izprast un iejusties cita cilvēka emocionālajā stāvoklī, izjust to pašu pārdzīvojumu. Empātija nozīmē izjust otra cilvēka prieku un bēdas bez nosodījuma un kritikas. Tā ir spēja "iekāpt cita cilvēka kurpēs" un saprast otru.

Rūpēties par sevi

Runāt tikai par sevi

Ieklausīties

Smieties

Aprunāt

Tavs izvēlētais vārds

Atbalsīt

Melot

Apskaust

Izteikt komplimentu

Palīdzēt

Tavs izvēlētais vārds

Sasveicināties

Jautāt

Klusēt

Kritizēt

Lielīties

Tavs izvēlētais vārds

1. ieteikums

2. ieteikums

3. ieteikums

15

Vispirms katrs skolēns uzdevumu veica individuāli, pēc tam tika sarīkota diskusija, lai analizētu empātijas izpratni un vārdus, kas to raksturo visitrāpīgāk. Varēja novērot, ka skolēni labprāt iesaistās diskusijā, dalās viedokļos un pārdomās. Diskusija paplašināja katra skolēna izpratni par empātiju savstarpējā saskarsmē.

JA ES VARĒTU...

- Pabeidz teikumus.
- Atbildes pārrunāiet klasē.

Ja es varētu būt krāsa, es būtu ... jo...

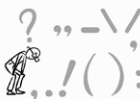
Ja es varētu būt putns, es būtu ... jo...

Ja es varētu būt gadalaiks, es būtu ... jo...

Ja es varētu būt pieturzīme, es būtu ... jo...

16

Skolēniem uzdevums patika; sākumā kāds varbūt mazliet samulsa, bet tad ļoti labi spēja pamatot savas atbildes. Dzirdot citu skolēnu atbildes uz jautājumiem, skolēni uzzināja daudz jauna par klasesbiedriem. Uzdevums palīdzēja labāk saprast citam citu un tos skolēnus, kuri ir ieradušies no citām valstīm.

Uzdevums skolotājam palīdz saprast skolēnu emocionālo un fizioloģisko stāvokli, savukārt skolēniem palīdz labāk saprast citam citu, izturēties ar cieņu pret saviem klasesbiedriem.

"JĀ – NĒ" DISKUSIJA

- Strādājat pāros. Izlasiet apgalvojumu un uzrakstiet Jā un Nē argumentus.
- Atbildes salīdziniet ar cita pāra atbildēm, papildiniet argumentus.
- Savā sākotnējā pāri vienojieties par noslēguma secinājumu. Secinājumu balstiet argumentos.

Valdības pienākums ir sniegt atbalstu mazākumtautībām, lai tās saglabātu savu kultūru, paražas un tradīcijas.

JĀ

NĒ

Mūsu argumenti

Cita pāra argumenti

Secinājums

Katram vispirms ir jārūpējas par savas tautas interesēm, tikai pēc tam par citu interesēm.

JĀ

NĒ

Mūsu argumenti

Cita pāra argumenti

Secinājums

17

Uzdevums izmantojams darbā ar vecāko klašu skolēniem. Tas palīdz veidot argumentus, uzklaut citu viedokļus un vienoties par kopējo secinājumu.

LAI PASAULE KĻŪTU LABĀKA

Spēles dalībnieki met metamo kauliņu un atbilstoši uzmetajam skaitlim pabeidz teikumu – savu vēlējumu kādam cilvēkam vai cilvēku grupai, kas vērstas uz to, lai pasaule kļūtu labāka.

Katram bērnam es novēlu...

Zinātniekiem es novēlu...

Uzņēmējiem es novēlu...

Politikājiem es novēlu...

Māksliniekiem es novēlu...

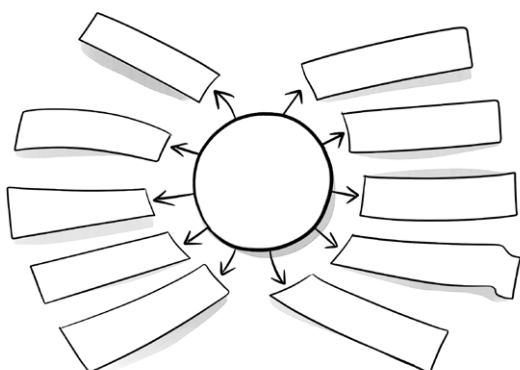
Sev es novēlu...

18

Šo aktivitāti skolēni veica klases stundā, strādājot grupās. Visemocionālākie vēlējumi tika vēlti bērniem. Skolēni vēlēja, lai visiem būtu mājas, abi vecāki un iespēja mācīties. Atbildes ietekmēja šobrīd esošā situācija pasaulē – vēlējumos dominēja drošība un miera nosargāšana.

MANAS LOMAS

- Iezīmētajā aplī ieraksti savu vārdu.
- Aplī apkārt raksti vismaz 10 sev piemītošās lomas, kas raksturo tavu personību. Piemēram, meitene, zēns, futbola komandas dalībnieks, dēls, orķestra dalībnieks, X. klases skolēns u. c.
- Pēc savas izvēles vienu no lomām apraksti plašāk.
- Sameklē skolēnu, kurš tev ir mazāk pazīstams. Pārrunājiet, kuras lomas jums ir līdzīgas, kuras atšķirīgas. Pastāsti vairāk par vienu no lomām, kas tevi raksturo.

Loma, par kuru vēlos pastāstīt vairāk, ir...

19

Aktivitāte palīdzēja uzlabot savstarpējās attiecības klasē. Skolēni labprāt stāstīja par sevi un salīdzināja atbildes ar citiem skolēniem.

DAŽĀDU TAUTU SAKĀMVĀRDI

Iepazīsties ar dažādu tautu sakāmvārdiem. Pēc izvēles dažiem sakāmvārdiem atrodi līdzīgu savas tautas sakāmvārdu un izskaidro tā nozīmi saviem vārdiem.

Sakāmvārds	Līdzīgas nozīmes sakāmvārds tavā kultūrā	Nozīmes skaidrojums
Koku pazīst pēc viņa augļiem. (<i>Āfrikas tautu</i>)		
Ikviens maza zvaigzne rāda gaismu tumsā. (<i>Somu</i>)		
Dalīts prieks ir dubults prieks; dalītas bēdas ir puse no bēdām. (<i>Zviedru</i>)		
Ceļu veido ejot. (<i>Āfrikas tautu</i>)		
Nomēri tūkstoš reižu, bet nogriez tikai vienu reižu. (<i>Turku</i>)		
Sliktš strādnieks neveiksmē vairo savus darbarikus. (<i>Austrāliešu</i>)		
Tu īsti neredzi pasauli, ja skaties tikai pa logu. (<i>Ukrainu</i>)		

20

Skolēni angļu valodas stundā veidoja publisko runu par kādu no izteicieniem/sakāmvārdiem, tiem piemeklējot līdzīgas nozīmes sakāmvārdu dzimtajā valodā. Vairums skolēnu atzina, ka sakāmvārdi bagātina valodas un kultūras.

Uzdevums palīdzēja skolēniem saprast, ka katrai tautai ir vērtības, kuras tiek atspoguļotas valodā.

SATIEKOTIES AR CITU KULTŪRU CILVĒKIEM

Izvērtē jautājumus un atzīmē tos, atbildes uz kuriem ir būtiski noskaidrot pirms satikšanās ar citu kultūru cilvēkiem. Pamato, kāpēc.

Jautājumi	Ir būtiski noskaidrot	Kāpēc ir būtiski noskaidrot
Kā cilvēki uztver personīgo telpu?	☐	
Kā ir pieņemts sasveicināties?	☐	
Kādas pieklājības frāzes cilvēki lieto?	☐	
Kā pieņemts uzrunāt svešiniekus un kā – tuvu pazīstamus cilvēkus?	☐	
Kādas dāvanas ir pieņemtas dāvināt?	☐	
Kāda ķermeņa valoda ir nepieklājīga?	☐	
Ko nav pieņemts jautāt citiem?	☐	
Cik precīzi cilvēki ievēro laiku?	☐	
Kādi joki nav pieņemami?	☐	

21

Skolēni dalījās savā pieredzē gan par piedzīvoto citās valstīs, gan par saskarsmi ar citu kultūru cilvēkiem ikdienas situācijās Latvijā. Uzdevums lika aizdomāties par to, kā mūsu kultūrā jūtas cilvēki, kuri ieradušies no citām valstīm, un to, kā cieņpilni atbalstīt citu kultūru skolēnus, kuri mācās skolā.

TOLERANCE IR...

- Iepazīsties ar jēdzienu *tolerance*, kas minēts darba lapā. Veic norādītos uzdevumus.
- Paskaidro, kāpēc tolerance ir viena no demokrātiskas sabiedrības vērtībām.

■ Izskaidro jēdzienu saviem vārdiem.

■ Nosauc tolerantas rīcības pazīmes.

■ Apraksti situāciju, kad kāds rīkojas toleranti.

■ Apraksti situāciju, kad kāds rīkojas netoleranti.

Tolerance ir demokrātiskas sabiedrības vērtība, jo...

22

Jaunieši sarunā atzina, ka viņus apbēdina radikāli noskaņoti cilvēki, kuri nespēj pieņemt dažādību un izturas agresīvi pret cilvēkiem, kuru identitāte vai kāda cita pazīme neatbilst iedomātai "normai".

Klasē pēc uzdevuma veikšanas raisījās vētrains diskusija, kura atklāja atšķirīgus viedokļus par toleranci. Grūtības sagādāja konkrētu piemēru izvēle tolerantai un netolerantai rīcībai. Klasē turpinājām sarunu par tolerances sliekšni. Vai vienmēr var būt tolerants? Kā izskaust, mazināt neiecietību sabiedrībā? Skolēni nonāca pie secinājuma, ka toleranci visgrūtāk ievērot tieši ikdienā.

Izglītības attīstības centrs

Dzirnavu iela 34a – 8,
Rīga, LV 1010, Latvija

Tālrunis: 26335521;

e-pasts:

iac@latnet.lv

www.iac.edu.lv

IAC Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta (RD IKSD) Sabiedrības integrācijas programmas ietvaros daudzu gadu garumā ir īstenojis projektus, lai veicinātu sabiedrības integrāciju Rīgas pilsētā un saliedētas sabiedrības stiprināšanu izglītības vidē, kurā jauniebraucēju un vietējo skolēnu attiecības tiek veidotas cieņpilni, sadarbojoties un iekļaujot jauniebraucējus Latvijas dzīvē. Projektu “Kompetenču izglītība starpkultūru dialoga veicināšanai” (2021), “Starpkultūru dialoga sekmēšana skolā” (2020), “Atbalsts skolu kopienām iecietības veicināšanā un starpkultūru dialoga sekmēšanā multikulturālos kolektīvos” (2017), “Atbalsts izglītības iestādēm jauniebraucēju bērnu integrācijā un saliedētas sabiedrības veidošanā” (2016), “Saskarsme, daudzveidība un tolerance” (2012) u. c. ietvaros tika izveidotas profesionālās pilnveides programmas, izglītoti Rīgas pilsētas pedagogi un izveidoti metodiski pieredzes materiāli, lai veicinātu sabiedrības integrāciju Rīgā.

Izglītības attīstības centra (IAC) profesionālās kompetences pilnveides programmas pedagogiem

“Etniskās saskaņas un starpkultūru dialoga jautājumi kompetencēs balstītā izglītības saturā” (24h)

Programmas tēmas

- Starpkultūru izglītības un valstiskās identitātes jautājumi pilnveidotajā mācību saturā – dažādu mācību priekšmetu standartos un programmās.
- Izglītības standartos noteikto vērtību – tolerance, atbildība, cieņa, solidaritāte, taisnīgums, līdzcietība – nozīme iecietības un etniskās saskaņas veicināšanā.
- Stereotipu un aizspriedumu atpazīšana publikajā telpā; kritiskās domāšanas un medijpratības iemaņu loma sabiedrības vienotības stiprināšanā.
- Metodiskās pieejas mūsdienīgai valstisko vērtību izpratnes veicināšanai un Latvijas valstiskās identitātes stiprināšanai.
- Latvijas skolu pieredze un resursi tēmu padziļinātai apguvei.

“Etniskās saskaņas un starpkultūru dialoga sekmēšana skolā mācību priekšmetos un audzināšanas darbā” (24 h)

Programmas tēmas

- Globalizācijas un migrācijas procesi pasaulē un Latvijā
- Personiskā identitāte un dažādības dimensijas.
- Vērtībizglītība kompetencēs balstītā izglītības pieejā.
- Kopīgo valstisko vērtību izpratnes veicināšana.
- Mediju loma sabiedrības kopīgo vērtību veidošanā.
- Daudzveidības vadība skolā: skolu prakses piemēri un analīze.
- Digitālo rīku un resursu iespējas dažādības vadībā.

Iecietības veicināšana un starpkultūru dialoga sekmēšana multikulturālās skolu kopienās” (24 h)

Programmas tēmas

- Globālo procesu ietekme izglītībā.
- Identitātes un piederības izaicinājumi globālajā pasaulē.
- Starpkultūru komunikācija izglītības vidē.
- Stereotipu cēloņi, izpausmes un sekas.
- Pilsoniskās izglītības iespējas saliedētas sabiedrības veidošanā.
- Daudzveidības vadība izglītības iestādē: skolu labās prakses piemēri.
- Atbalsta resursi tēmu padziļinātai izpratnei.

Vairāk par
programmām:

<https://www.iac.edu.lv/programmas/>

Vairāk par
metodiskajiem
materiāliem:

<http://www.iac.edu.lv/izdevumi-un-petijumi/petijumi/>